

PĀRMAIŅAS TUV PLĀNĀ

Pielikums Nr. 12

Drīz apriēs jau divi gadi, kopš Covid-19 pandēmija ietekmējusi teju ikviena pasaules iedzīvotāja ikdienu. Latvijā ārkārtējā situācija izsludināta pat vairākkārt, tādat uzņēmējiem nācies ne tikai pārvarēt īslaicīgu krīzi, bet iemācīties tai pielāgoties ilgstoši. Uzņēmumu reģistrā norāda, ka kopējo uzņēmumu skaitu pandēmija nav būtiski ietekmējusi. Tiesa, statistika liecina, ka šogad un pērn, salīdzinot ar 2019. gadu, nedaudz sarucis no jauna reģistrēto uzņēmumu skaits. Uzmanītie mūspuses uzņēmēji un citi speciālisti kā galveno izaicinājumu krīzes laikā min strauji mainīgos apstākļus un noteikumus, kam nemitīgi jāpielāgojas. Šķiet, visnegatīvāko ietekmi izjutuši skaistumkopšanas jomā un sabiedriskās ēdināšanas uzņēmumos strādājošie. Tomēr visi atzīst, ka krīze mudinājusi arī mācīties un atrast ne vienu vien radošu risinājumu.

Lielākais izaicinājums – mainīgā situācija

Vadošā bioloģiskās kartupeļu cietes ražotāja pasaulē *SIA Aloja-Starkelsen* ģenerāldirektors **Jānis GARANČS** uzsaka, ka lielākais izaicinājums pēdējā pusotra gada laikā uzņēmumam bija strauji mainīgie apstākļi. Tas liecis vēl vairāk koncentrēties uz savām vērtībām, saprast, kuras uzņēmuma aktivitātes spēs nodrošināt darbību ilgtermiņā. – *Jāpielāgojas gan valdības noteikumiem, gan pastiprināti jā rūpējas par darbinieku drošību, jāseko nepārtraukti mainīgajai situācijai starptautiskajā tirdzniecībā un preču kustībā. Nereti problēma ir izejvielu pieejamība, kas izraisa arī cenu kāpumu. Izaicinājums bija izejvielas nogādāt līdz uzņēmumam, un bijuši pat brīži, kad grūti tās vispār iegādāties, – galvenās problēmas iezīmē J. Garančs.*

90% uzņēmuma saražotā (gan izejvielas, gan gatavo produkciju) eksportē, tālab būtiska ir sadarbība gan ar Eiropas, gan Amerikas, Āzijas valstīm. Arī šajā jomā grūtības rada nepārtrauktas izmaiņas. – *Kādreiz pietika sekot līdzi vispārīgām tendencēm, taču pēdējā gadā ar to vairs nepietiek – jāvēro katras nedēļas vai pat dienas aktualitātes. Jārēķinās, ka, piemēram, Āzijā pēc nedēļas var būt jau citāda-ka situācija, kamēr Amerikā – vēl cita.*

Vasarā uzņēmums piedzīvoja lielas pozitīvas pārmaiņas – vairākumu uzņēmuma kapitāldaļu iegādājās Latvijas uzņēmums *IRLMD Food Solutions*, kuru dibinājuši dažādu nacionalitāšu investoru grupa, kam ir daudz gadu pieredze globālū pārtikas izejvielu ražošanas uzņēmumu vadībā. – *Līdz ar apjomīgajām investīcijām izveidota jauna uzņēmuma stratēģija, kas paredz nevis pakāpenisku izaugsmi, bet drīzāk lēcienveida at-*

tīstību. Tas savukārt dod papildu iespējas un resursus pat mainīgajos apstākļos un krīzes laikā saglabāt lielāku stabilitāti, – uzsaka sarunbiedrs.

SIA Aloja-Starkelsen komandā strādā vairāk nekā 80 cilvēku, tāpēc arī tur, sākoties pandēmijai, vispirms bijis apmulsums un neziņa, kā turpināt darbu. Taču J. Garančs ir gandarīts un pateicīgs darbiniekiem, kuri bi-juši pretimnākoši, gatavi pielāgoties un turpināt strādāt. Vakcinējušies pret Covid-19 ir

pilnīgi visi. Tiesa, jāņem vērā, ka darbinieku bērni mācās skolās, bērnudārzos, ik pa laikam kādam nākas ievērot pašizolāciju, taču tie ir atsevišķi gadījumi un uzņēmuma darbību kopumā neietekmē. Pašreiz visi, arī biroja darbinieki, strādā klātienē. – *Uzskatu, ka šādi darbs vedas daudz efektīvāk un arī darbiniekiem patīk labāk, –* secina J. Garančs.

Vaicāts par valsts atbalstu krīzes laikā, uzņēmējs atklāj, ka tas izmantots tikai pandēmijas sākumā, proti, radās nepieciešamība

iegādāties izejvielas (kartupeļus un zirņus) ar rezervi, kas bija pastarpināts atbalsts arī lauksaimniekiem. Tad šāds atbalsts ļoti novērtēts. – *Uzskatu, ka Latvijā valsts uzņēmējus atbalsta dāsnī, īpaši, salīdzinot ar citām pasaules valstīm. Bet tas, protams, jāvērtē ilgtermiņā. Īslaicīgs atbalsts var būt ļoti nozīmīgs, bet cik ilgi? Pandēmija turpinās joprojām. Tāpēc uzņēmumi noteikti nevar cerēt uz ilgstošiem pabalstiem, jāspēj pielāgo-*ties, – pauz J. Garančs.

Teju visās krīzēs iespējams saskatīt arī pozitīvus ieguvumus, viena no nozīmīgākajām, ko min sarunbiedrs, – prasme tikties attālināti, veidot seminārus un pat degustācijas. – *Pilnībā klātienes tikšanās atcelt nevarēsim, bet ievērojami tās samazināt gan. Nekad agrāk nebija iespēja dienas laikā būt vairākās valstīs –* teiksim, no rīta ieplānot tikšanos Austrālijā, dienā Eiropā, bet vakarā tikties ar partneriem no Amerikas! – tehnoloģiju iespējas spilgti ilustrē uzņēmējs. Tas samazina darbinieku, tātad ir laika un naudas ietaupījums, kā arī saudzē dabu.

Iezīmējot nākotnes ieceres, J. Garančs uzsver, ka pašreiz tiek veiktas lielas investīcijas, būvēta jauna ražošanas līnija, palielināta kartupeļu pārstrādes jauda, attīstīta bioloģisko pelēko zirņu un lauku pupu pārstrāde. Tiek veidota sadarbība ar zemiekiem Latvijā un kaimiņvalstīs, lai nākamgad iepirktu vēl vairāk izejvielu. – *Visā pasaulē dabiskās pārtikas un izejvielu ražošana kļūst arvien nozīmīgāka, un interese par mūsu risinājumiem pārtikas nozarē ir ļoti liela. Redzam strauju uzņēmuma attīstību nākotnē, –* pauz J. Garančs.

Viena no institūcijām, kas sniedz atbalstu uzņēmējdarbības uzsākšanai un veicināšanai, ir Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra (LIAA), tostarp 11 reģionālie biznesa inkubatori, sešas atbalsta vienības reģionos un viens radošo industriju biznesa inkubators Rīgā. Limbažu novads (arī bijušais Salacgrīvas novads) atrodas Siguldas biznesa inkubatora pārziņā, bet bijušā Aloj-
as novada teritorija pašreiz ir pie Valmieras biznesa inkubatora.

Siguldas biznesa inkubatora vadītāja **Dace VANAGA** secina, ka lielākajai daļai uzņēmumu pēdējā pusotra gada laikā strauji nācies pielāgoties esošajai situācijai – dažādot produktu un pakalpojumu klāstu, meklēt veidus, kā nodrošināt izejmateriālu piegādi laikus, piemēroties straujajām cenu svārstībām, apgūt digitālo risinājumu iespējas. Turklāt nu jau ir skaidrs, ka tiem jābūt ilgtermiņa risinājumiem, jo krīzi var saukt par ilgstošu. Viņa atzīst, ka uzņēmēji šajā laikā ļoti aktīvi meklējuši risinājumus un izmantojuši arī LIAA palīdzību. Kā vienu no galvenajām aktualitātēm sarunbiedre min digitālo resursu izmantošanu marke-tingā – *Internets paver plašas iespējas un palīdz par sevi pastāstīt, bet, protams, nav brīnumliņinja. Svarīgākais vienmēr ir produk-*ts.

LIAA Biznesa inkubatori primāri darbojas ar jaunajiem uzņēmējiem. Lai pieteiktos inkubācijas vai pirmsinkubācijas program-
mās, ir vairāki nosacījumi. Taču D. Vanaga uzsver, ka LIAA sniedz dažāda veida atbalstu jebkuram Latvijas uzņēmumam atkarībā no tā specifikas. Daudziem tā var būt laba

palīdzība arī pandēmijas laikā. Ar visām ies-
pējām viņa aicina iepazīties LIAA mājas-
lapas sadaļā *Programmas*. – *Viena no tām – Starptautiskās konkurētspējas veicinā-
šanas programma – domāta uzņēmumiem, kas jau eksportē savus produktus vai plāno to darīt. Atbalstām, piemēram, mājaslapu izveidi, mārketinga materiālu sagatavoša-
nu, dalību starptautiskās izstādēs, tostarp digitālajās, un piedāvājam vēl virkni citu darbību, –* par vienu no palīdzības veidiem stāsta D. Vanaga. Savukārt Norvēģijas finan-
sānu instrumenta mērķis ir veicināt zaļo tehnoloģiju attīstību, kas nākotnē kļūs ar-
vien nozīmīgāk. – *Atbalsta veidi ir dažādi, tālab ikviens topošais vai esošais uzņēmējs aicināts sazināties ar biznesa inkubatoriem reģionos, lai saņemtu konsultāciju par tieši viņam piemērotāko, –* iedrošina inkubatora vadītāja.

Patlaban Siguldas biznesa inkubatorā darbojas 27 inkubācijas programmas dalīb-
nieki, kas izmanto gan apmācības iespējas, gan finanses. Starp tiem gan nav neviena uzņēmuma no Limbažu un Salacgrīvas pu-
ses, taču pirmsinkubācijas programmā gan ir vairāki šejieniēši, kuri savu ideju vēl at-
tīsta. – *Salīdzinoši mazāka interese no Sa-
lacgrīvas un Limbažiem, iespējams, skaid-
rojama ar to, ka tie ir vairāk lauksaimniecī-
bas un zivsaimniecības uzņēmumu, kas nav inkubācijas programmā atbalstāmās jo-
mas, –* lēš D. Vanaga.

Sarunbiedre novērojusi tendenci, ka pē-
dējā laikā uzņēmējdarbību uzsākuši tādi cil-
vēki, kuri iepriekš strādājuši stabilās darba-
vietās, bet pārmaiņu laiks viņus iedrošinājis īstenot, iespējams, jau ilgi lolotus sapņus. – *Šajā laikā cilvēki sākuši domāt plašāk un drosmīgāk, nebaidās pieņemt izaicināju-
mas – tā teikt, kad vēl, ja ne tagad? Un, ma-
nuprāt, vislabākais rezultāts ir tad, ja ceļā uz mērķi viņš atrod domubiedrus, –* uzsaka D. Vanaga.

Sabiedrības integrācijas fonds

Mediju atbalsta fonds

Kovids ietekmējis ikviena uzņēmuma darbību

Alojas uzņēmējdarbības atbalsta centra *Sala* projektu koordinatore un vadītājas pienākumu izpildītāja **Zane LAPŠĀNE-CELMA** apliecina, ka Covid-19 pandēmija kaut kādā ziņā ietekmējusi visus viņai zināmos uzņēmumus. Tiesa, nav zināms, ka kāds no Aloj-
as puses uzņēmumiem būtu likvidēts tieši krīzes raisīto grūtību dēļ. Speciāliste atklāj, ka vairākiem bijušas problēmas ar ikdienas pakalpojumu veikšanu, jo grūtāk sagādāt izejmateriālus, piemēram, kādam galdniecības uzņēmumam bija problemā-
tiski sagādāt furnitūru un citus materiālus. Grūtības bija tiem, kas uzsākuši būvniecī-
bas procesu, jo kavējās pasūtīto būvmateriā-
lu piegādes vai arī tos kādu laiku nav bijis iespējams iegādāties vispār.

Vēl viena problēma – attālinātā darba dēļ daudziem pietrūka ikdienas komunikācijas. – *Arī pati ar uzņēmējiem sazinos galveno-
kārt telefoniski vai internetā, visas uzņēmē-
ju konsultatīvās padomes sēdes, protams, notika attālināti, –* stāsta Z. Lapšāne-Celma. Viņa novērojusi, ka visgrūtāk kļāties tiem, kuri nevarēja sniegt uz laiku aizliegto pakalpojumus, ko nav iespējams nodrošināt attālināti, piemēram, skaistumkopšanas speciālistiem. – *Saprotu, ka pandēmija ir jāierobežo, tomēr man nav skaidrs, kāpēc daļai netika ļauts darboties nemaz! Manu-
prāt, varēja atrast veidus, kā to darīt droši. Piemēram, manikīra speciālisti bija gata-
vi ieviest stingrus drošības pasākumus, lai tomēr varētu strādāt, –* viņa uzsaka. Tāpat joprojām viegli nav sabiedriskās ēdināšanas uzņēmumiem. Sarunbiedre atklāj, ka daži savu darbību īsti nav atsākuši. Viņi nogaida un tikmēr nodarbojas ar ko citu.

Pielāgošanās krīzes apstākļiem notiek dažādi. Ir tādi, kas apguvuši virtuālo vidi un savu saražoto nu piedāvā iegādāties ar in-
terneta starpniecību, kas iepriekš netika da-
rīts. Ļoti noderīgs izrādījies sociālais tīkls *Facebook*. Sarunbiedrei zināms, ka vairāki uzņēmumi izmantojuši arī valsts atbalstu, piemēram, dzīvītes pabalstu vai atliktus nodokļu maksājumus. Tāpat arī Aloj-
as pašvaldība nāca pretī, ļaujot atlikt nekustamā īpašuma nodokļa maksājumus. Viņa atzīst, ka, noteikumiem bieži mainoties, reizēm grūti izprast, kas kurā jomā jāievēro un kuri ir aktuālie nosacījumi. Daudzi baidās no so-
diem. – *Zinu, ka ir uzņēmēji, kas ļoti akurāti seko visam līdzi un noteikumus precīzi ievē-
ro. Bet citi situāciju cenšas uztvert viegli un saka – nesatraucos, bet daru!*

Z. Lapšāne-Celma piekrt, ka apgūtās tehnoloģiju iespējas var saukt par ieguvumu krīzes laikā. Vēl – ir jāstrādā radošāk! – *Es-
mu novērojusi, ka daudzi mūspuses cilvēki to patiešām cenšas darīt. Piemēram, biznesa ideju konkursā savu ideju attīstīja Ilze Ozola, piedāvājot doties purva pārgājienos, turklāt atrada veidu, kā to darīt epidemioloģiski dro-
ši, –* stāsta speciāliste, apliecinot, ka pandē-
mijas laikā iespējams īstenot radošas idejas.

Līdzīgi novērojumi ir arī jaunatnes un uzņēmējdarbības iniciatīvu centra *Bāka* vadītājai un uzņēmējdarbības konsultantei **Elīnai LILENBLATEI**. Viņa stāsta, ka krī-
zes sekas jūtas arī visās uzņēmējdarbības jomās arī Salacgrīvas pusē. Veikaliņā-izstā-
žu zālē *Radīts Piejūrā* iepriekš lielu daļu no

sortimenta veidoja amatnieku darinājumi, bet tagad – pārsvarā pārtikas preces, lai to apmeklēt varētu visi, arī neuzdrāzot *kovid-*
sertifikātu. Savukārt pārējos ražojumus pir-
cēji aicināti pasūtīt individuāli.

Runājot par ēdināšanas jomu, E. Lilen-
blate zina teikt, ka viņu pusē ir tādi, kas savu darbību apturējuši vai ierobežojuši, iz-
sniedzot ēdienus tikai līdzņemšanai, bet da-
ži meklē citus risinājumus, piemēram, krogs *Sidrabiņi* maltīti piedāvāja iegādāties šose-
jas malā. – *Gribu uzteikt mūspuses uzņēmē-
ju Liju Joksti ar komandu, kura nenogursto-
ši darbojas ēdināšanas jomā, aicinot viesus gan uz kafējīnīcu «Nāc un ēd Birzgaļos», gan retro autobusā ierīkoto ēdinātavu «Cie-
kuri», –* pauz E. Lilenblate. Viņa uzsaka, ka pandēmija daudzus ir piespiedusi izkāpt no komforta zonas, jo citādi darbu nemaz neva-
rētu turpināt.

Diemžēl konsultante min arī bēdīgu pie-
redzi: – *Nesen saņēmām ziņu no jaunas, potenciāli ļoti veiksmīgas uzņēmējas, ka viņa savu ideju nerealizēs pandēmijas rai-
sīto neskaidrību dēļ. Jauniete ar lieliskiem panākumiem piedalījās jauniesu biznesa at-
balsta konkursā, ideja jau tika apstiprināta un līgums noslēgts. Ļoti žēl, ka apturēta pa-
kalpojuma īstenošana, kas mūspusē ir ļoti nepieciešams.*

Bieži neskaids ir arī valsts sniegtais at-
balsts. Sarunās ar E. Lilenblati vairāki atzi-
nuši, ka šaubās, vai varēs kvalificēties pa-
balsts saņemšanai un kad tas tiks saņemts. Bet rēķini negaida... Tāpat stresu rada pār-
baudes par noteikumu ievērošanu, kas liedz pilnībā pievērsties tiešo darba pienākumu veikšanai.

Vairākos no iepriekš minētajām tenden-
cēm saskata arī Limbažu novada pašval-
dības aģentūrā *LAUTA*. Uzņēmējdarbības konsultanta pienākumu izpildītājs **Ivars BIRZGAĻIS** apliecina, ka arī Limbažu pusē ir gana daudz uzņēmēju, kuri spējuši krīzes apstākļiem pielāgoties un piedāvāt radošus risinājumus, citiem, piemēram, skaistumkopšanas jomā strādājošajiem, klā-
jies grūtāk. Kā vienu no veiksmīgiem pie-
mēriem, kas nepārtraukti attīstās, viņš izceļ *SIA Krogzeme*.

Pie pašvaldības atbalsta minams lēmums līdz gada beigām samazināt nodevu ielu tirdzniecībai novadā, tāpat nekustamā īpa-
šuma nodokļa atvieglojums arī nākamgad. Savukārt laikā, kad tirdzību darbība ir iero-
bežota, *visitlimbazi.lv* izveidots virtuālais Ziemassvētku dāvanu tirdziņš, kurā vien-
kopus var aplūkot novada uzņēmēju piedāvājumu svētku laikam. Informāciju par sevi aicināti iesūtīt arī citi.

Vēl uzrunātie uzsver, ka uzņēmēji pandē-
mijas laikā labprāt izmanto iespēju apgūt jaunas zināšanas – kopā ar Vidzemes Augst-
skolu īstenotajā apmācībā piedalījušies 47 novada, t.sk. bijušo novadu – Salacgrī-
vas un Aloj-
as – uzņēmēji, kuri par mācības apguoto teikuši atzinīgus vārdus. Projektu ie-
cerēts turpināt arī nākamgad.

Jāpiebilst, ka pēc administratīvi terito-
riālās reformas turpmāk Aloj-
as *Sala* un Sa-
lacgrīvas *Bāka* darbosies aģentūras *LAUTA* pakļautībā. Nākotnes darbība pašreiz tiek plānota.

Pielikuma redaktore Laila PAEGLE, tekstu autore Aiga EVERTOVSKA.

Mediju atbalsta fonda ieguldījums no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem.
Par «Pārmaiņas tuvplānā» saturu atbild projekta īstenotājs SIA «Izdevniecība Auseklis».

Tirāža – 3550 eksemplāru.